

Tatai Erzsébet

FRIDA Fiestas. Boros Viola és Fajgerné Dudás Andrea kiállítása

Frida Kahlo megszületése – aki idén lenne 110 éves – épp elég ok az ünneplésre. Ő ugyanis a feminista művészek prototípusa és példaképe lett, mivel dacolt a nemi sztereotípiákkal, valódi embereket (elsősorban önmagát) és valódi fájdalmakat, tapasztalatokat festett meg, ellenében a női szépségmítosznak és -kultusznak. Betegségei, balesete, 30 műtétje és vetélései ellenére nem volt hajlandó az áldozat-szerepre – küzdött és aktív, tudatos, elkötelezett életigénylő, úgyszólván különleges volt. Boros Viola és Fajgerné Dudás Andrea kiállítással ünnepelnek, olyan művekkel, amelyek reflektálnak Frida Kahlo-nak életét művészetté transzformáló festészetére. Teszik ezt együtt, egymásra is reagálva, sőt közös festménnyel is. Noha nehéz két ennyire egymástól eltérő festői attitűdöt találni, mint amilyen Boros Viola eruptív, energikus, expresszív, kiáradó tobzódó festészete, és Fajgerné Dudás Andrea tömör, koncentrált kompozíciói, célratörő ikonográfiája és következetes feminista programja. Dudás Andrea akárcsak Frida Kahlo ragaszkodik a tárgyak koherenciájához, csak épp Kahlo-val ellentétben nem részletez. Frida Kahlo határozottan tárgyias és precíz, szingazdag formálásból Viola stílusátírásai nyomán festői mélységek nyílnak meg, egymásra halmozott motívumai és szinkavalkádja beleérezésre szólítja fel a nézőt. Boros és Fajgerné közös nevezője Frida Kahlo: ahogyan Kahlo, ők is az életüket festik: fájdalmat, vért, betegséget.

Boros Viola 2015-ben kezdett Frida Kahlo által motivált képeket festeni, Dudás Andrea viszont 16 éves korában épp Frida Kahlo hatására döntötte el, hogy festő lesz. Mégis ez a kiállítás kiváló alkalmat teremtett az erre törekvő intenzív munkára, illetve, hogy együtt is és egyre céltudatosabban készítsenek olyan műveket, amelyek Frida Kahlóval kapcsolatosak. A két alkotó azonban ezt is különbözőképpen teszi. Viola csaknem minden képén szerepel Frida, Andreánál pedig soha, még a Frida Kahlo-s kompozícióiban is saját magát festi. A Frida Kahlo-átértelmezésben és egyben saját identitásuk kidolgozásában azért vannak hasonló módszerek: 1. Mindketten élnek egy-egy mű átírásával: Fajgerné *Önarckép férjemmel* című festménye Frida Kahlo *Diego a gondolataimban* című 1943-as képének parafrázisa, az 1939-ben festett *Két Frida* pedig kettőjük közös festményének előképe és Boros Viola *Frida hány a Reményvesztetten* (1945) című festmény átírása. 2. Mind Boros Viola mind Fajgerné Dudás Andrea foglalkoznak olyan témákkal, amelyekre Frida Kahlo képe vagy címe ösztönözte őket: *Amit a víz adott nekem* (1938) kép témáját mindketten feldolgozták, a vetélést (*A Henry Ford Kórház*, 1937) Dudás Andrea, *Frida és Diego kettős portréját* (1931) pedig Boros Viola, aki a párt a Paradicsomkertbe, a bűnbeesés szituációjába helyezte. 3. Jellemző módszerük egy-egy motívum átvétele, illetve idézése: Boros Viola sok alkotásán Frida Kahlo „csak” mint motívum van jelen; olykor kisajátítja alakját, hogy rajta keresztül akár politikai véleményét is elmondja naplószerűen, néhol szövegekkel kiegészítve. Legtöbbször azonosul Frida alakjával, másszor önmagát Frida karjaiba helyezi – akár Diego helyébe (mint a Frida Földanya és én témájú poliptychonján) vagy egyszerű cserével a Fridát szoptató dajka lesz Frida, és Fridát változtatja Viola-önmagává. Fajgerné *Türelem rózsát terem* (2014) című képén bár tartalmilag is utal példaképére, egyúttal kép-a-képben szerepelteti Frida Kahlo *Önarckép levágott hajjal* (1940) című festményét. 4. Végül vannak olyan képeik, ahol az előképre a legkülönbözőbb módokon csak nagyon távoli utalás sejlik fel – ha egyáltalán. Sem motívumokban, sem kompozícióban, pláne stílusban nincs semmi hasonlóság. Fajgerné hajvágós önarcképe tisztelgés Frida Kahlo előtt, akárcsak a népi virágos motívumos háttér előtti frontális önarcképe (*Jó asszony a háznak koronája*). A beállítás hieratikussága messziről idézi Frida önarcképeinek ünnepélyességét, ahogy nagyvonalúan festett virágcsendéletei Frida késői csendéleteit invokálják ebben a kontextusban. A szőrös önarcképe a gender-szerepekkel való dacolást folytatják (ugyanolyan megbotránkoztató lehetett Frida kiállása, mint ma Andreáé: ahogy Frida nem szörtelenítette magát – sőt néhány

önarcképén hangsúlyozta is összenőtt szemöldökét, kis bajuszát, úgy Dudás Andrea a legyantázott szőrzet helyét mutatja meg szemöldökén, ajka fölött és hónalján). 1954 Frida Kahlo halálának éve, így Boros Viola ezzel a címmel a művész halálára utal, poliptichonján a szétesés, rothadás jelenik meg: a sokszorozott motívumok tapétamintái előtt nagyra nőtt hangyák lakmároznak dinnyét és banánokat, és mindenféle alakjukat vesztett részeket. Ez Boros egyik olyan képe, ahol nem látható Frida, a másik az *Amit a víz adott nekem*. Boros Viola éppúgy személyes élményeit festi meg. A víz egyszerre félelmetes és sötét – széteséssel fenyeget, valamint világos és simogató, és az önfeledés öröm-élményével kecsegtet.

A két művész Frida Kahlo hagyatékával nemcsak stílárisan, hanem legtöbbször motivikusan is eltérő módon bánik. Boros Frida *A megsebzett szarvas*ához Kahlo teljes képét vette át (*Én a szegény kicsi szarvas*, 1946), úgy, hogy nagyszabású stílusátírásával nagyméretű képkollázst hozott létre. Ugyanezt a szarvas-motívumot Fajgerné csak idézi *Vetélés* című meghökkentő, eredeti kompozícióján, ahol a vetélésre kis vérfolt utal csak, a lelki és fizikai fájdalmat – a megsebzett szarvas szimbólumába sűrített motívuma képviseli. Ezen kívül Fajgernének néhány festménye analógiás rokonságban áll Kahlo munkáival: *A Két menyecske* és a *Tulipános önarcképe* (2011) helyi népi motívumok felhasználásával készült, ahogy Frida Kahlo a mexikói tehuaana hagyományokhoz, úgy Fajgerné a matyó motívumokhoz fordult. A párhuzamok és ellentétek felfedezését Bordács Andrea átgondolt rendezése szinte felkínálja, hogy aztán a kiállító művészek saját hangjukon megszólaló izgalmas, apró humoros gesztusokkal fűszerezett, illetve áthatóan szellemes festészete inspirálja tovább a női emancipációt. Az ünnepezt művész szellemiségét tehát megtartják: Frida Kahlo sem utánozt, ők sem utánoznak. (Szombathelyi Képtár, nyitva március 19-ig)